

Pedagogická
fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Jitka Fabianová

Inkluzivní vzdělávání cizinců na základních školách ve
Vyškově

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím literatury a dalších informačních zdrojů uvedených v seznamu.“

Vyškov 4. 4. 2023

Jitka Fabianová

Děkuji panu doc. Mgr. Antonínu Staňkovi, Ph.D. za pomoc a trpělivost při vedení mojí bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Inkluze.....	8
2.1	Inkluzivní škola.....	8
3	Inkluze na základní škole – platná legislativa.....	9
4	Inkluzivní vzdělávání.....	11
5	Inkluzivní vzdělávání cizinců na základní škole – platná legislativa.....	12
5.1	Začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem.....	12
6	Etika v inkluzivním vzdělávání cizinců.....	16
6.1	Multikulturní výchova.....	16
7	Pedagogičtí pracovníci podílející se na inkluzivním vzdělávání cizinců.....	19
7.1	Výuka cizinců českému jazyku.....	19
7.2	Asistent pedagoga.....	20
7.3	Dvojjazyčný asistent pedagoga.....	22
7.4	Práce asistenta pedagoga se žákem-cizincem.....	22
8	Další pracovníci podílející se na inkluzivním vzdělávání cizinců.....	24
8.1	Adaptační koordinátor.....	24
9	Organizace podporující začlenění cizinců.....	26
10	Výukové materiály používané při práci s cizinci.....	28
10.1	Metodiky.....	28
10.2	Učebnice pro práci s žáky s OMJ.....	29
10.3	Výukové pomůcky pro práci s žáky s OMJ.....	30
11	Výukové programy používané při práci s cizinci.....	31
12	Závěr.....	32
13	Seznam zdrojů.....	36
13.1	Literární.....	36
13.2	Internetové.....	36

14 Přílohy	40
14.1 Znárodnění postupu školy při organizaci jazykové přípravy žáků cizinců a žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacého jazyka v základním vzdělávání	40
14.2 Seznam tabulek	41
14.3 Seznam použitých zkratk.....	41
14.4 Dotazník pro vedení školy.....	41
14.5 Článek ve Vyškovském zpravodaji	43

1 Úvod

Problematika cizinců mezi námi není ničím novým, ale je stále více a více probíraným tématem nejen v odborných kruzích, ale i mezi obyčejnými lidmi. V dnešní době snad každý má ve svém bydlišti nebo na pracovišti osobu cizí národnosti a nepříjde to nikomu nijak zvláštní.

Multikulturalismus dorazil i do naší země a naučili jsme se s ním žít. Tedy spíše naše děti se přizpůsobily lépe než dospělá populace a nedělá jim vůbec žádný problém se s kamarádem-cizincem stýkat a respektovat jeho kulturní odlišnosti.

Tohle téma jsem si vybrala z jednoduchého důvodu, je mi blízké. Je mi blízké hned z několika hledisek. Moje maminka pocházela ze Slovenska a na Moravu se přivdala, moje sestra se naopak z Moravy provdala na Slovensko. Tady mám tedy srovnání, jak se k sobě lidé chovali, když jsme ještě byli jeden stát a jak se chování proměnilo po oddělení států. A třetí důvod je moje práce ve školství, kde mám možnost sledovat již sedmým rokem práci s žáky-cizinci různých národností, tedy žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ) jako asistent pedagoga, adaptační koordinátor a vyučující cizinců českému jazyku jako druhému jazyku. Po vypuknutí války na Ukrajině a po příjezdu prvních žáků z této země jsem se stala ve škole koordinátorem pro výuku cizinců, a tak mám možnost i srovnat, jak tato práce s žáky s OMJ probíhala do února 2022 a jak se proměnila od 1. března 2022.

Cílem této práce je hodnocení podmínek pro dosahování základního vzdělání dětí cizinců v průběhu základního vzdělávání ve Vyškově od školního roku 2020/2021 do 2022/2023. Proto se praktická část práce, která je zaměřena na personální a materiální možnosti jednotlivých vyškovských škol, které mají při přijetí a následném vzdělávání žáka cizince k dispozici prolíná s částí teoretickou, která je zaměřena na problematiku vzdělávání cizinců v České republice včetně vysvětlení pojmů jako je inkluze, exkluze, segregace a integrace. Podrobněji se také věnuji legislativní stránce vzdělávání cizinců a personálnímu zajištění ve školách týkající se vzdělávání žáků s OMJ.

Celá práce je rozdělena do jednotlivých kapitol, ve kterých jsem se snažila přiblížit tuto problematiku následovně:

Kapitola 2 Inkluze: vysvětlení tohoto pojmu včetně legislativního ošetření a dalších pojmů: exkluze, segregace, integrace a inkluzivní škola.

Kapitola 3 Inkluze na základní škole – platná legislativa: seznámení se s legislativou, týkající se výuky cizinců u nás v základním školství.

Kapitola 4 Inkluzivní vzdělávání: představení základních škol ve Vyškově, které jsem si vybrala pro svoji bakalářskou práci.

Kapitola 5 Inkluzivní vzdělávání cizinců na základní škole – platná legislativa: seznámení se s Metodickými pokyny pro tuto problematiku a používání těchto materiálů při přijímání a začleňování žáků s OMJ v praxi na vyškovských školách včetně možných opor poskytovaných těmto žákům.

Kapitola 6 Etika v inkluzivním vzdělávání cizinců: statistické počty žáků s OMJ na vyškovských školách dle dotazníkového šetření ve školním roce 2020/2021, do 31. 1. 2022, do 31. 8. 2022 a ve školním roce 2022/2023 a multikulturní výuka v základním školství.

Kapitola 7 Pedagogičtí pracovníci podílející se na inkluzivním vzdělávání cizinců: popsání jednotlivých odborností pedagogických pracovníků pomáhající žákům s OMJ s výukou českého jazyka a s jejich seznámením se s prostředím českých škol na vyškovských školách včetně srovnání využití jednotlivých pracovníků v praxi.

Kapitola 8 Další pedagogičtí pracovníci podílející se na inkluzivním vzdělávání cizinců: popsána práce Adaptačního koordinátora, který může být také na školách přítomen. A zjištění z vyškovských škol o materiálech, které žák cizinec obdrží při prvním dni ve škole.

Kapitola 9 Organizace podporující začlenění cizinců: přehled organizací, které podporují vzdělávání cizinců v českém prostředí již po mnoho let, včetně těch, které vznikly nedávno a také přehled vyškovských organizací podporující vzdělávání cizinců.

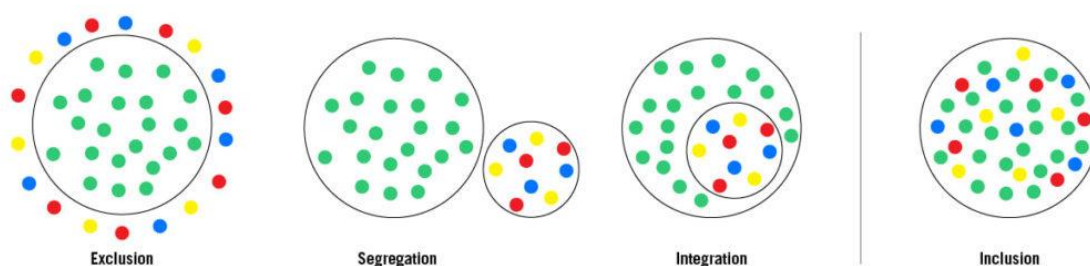
Kapitola 10 Výukové materiály používané při práci s cizinci: tato kapitola je rozdělena na podkapitoly: Metodiky, Učebnice pro žáky s OMJ a Výukové pomůcky pro práci s žáky s OMJ s výběrem těch nejvíce používaných při výuce žáků cizinců.

Kapitola 11 Výukové programy používané při práci s cizinci: přibližuje možné internetové programy, které pomáhají s výukou cizinců českému jazyku a jsou doporučovány na vzdělávacích akcích pracovníkům, věnujícím se této problematice.

Kapitola 12 Závěr: jsou zde shrnuta všechna šetření, prováděna na vyškovských školách dotazníkem a jejich závěrečné zhodnocení.

2 Inkluze

Inkluze je slovo, které se skloňuje posledních pár let nejen mezi odborníky na vzdělávání, ale i mezi laickou veřejností. Inkluze¹ na základní škole umožňuje všem žákům, pokud je to možné, bez ohledu na jejich mateřský jazyk, barvu kůže, sociální vrstvu nebo zdravotní či mentální omezení vzdělávat se v běžné třídě společně se svými vrstevníky. Vyhláška² č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných upravuje od 1. 9. 2016 systém podpůrných opatření, která umožňuje podpořit žáka v různých obdobích, ve kterých to potřebuje.

Tabulka 1 Vysvětlení pojmů

Dalšími pojmy³, se kterými se lze setkat je:

- **Exkluze** což znamená vyloučení dětí s postižením ze vzdělávání.
- **Segregace** rozděluje děti, které se mají vzdělávat podle předem určených kritérií na určité podskupiny.
- **Integrace** umožňuje dětem s určitou podporou navštěvovat běžnou školu, ale fungují vedle sebe jako rozdílné podskupiny.

2.1 Inkluzivní škola

Inkluzivní škola je taková, která je schopna přijmout a přizpůsobit se všem potřebám žáka tak, aby se mohl vzdělávat se svými vrstevníky v místě bydliště. Různorodost by měla být na školách vnímána jako obohacení a přínos. V případě, že se nepodaří běžné škole zajistit dostatečnou podporu, je dítě umístěno do speciálního zařízení.

¹ inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluzi.

² zakonyprolidi.cz/cs/2016-27.

³ inkluze.cz/wp-content/uploads/iai-inclusion-1_orig.jpg.

3 Inkluze na základní škole – platná legislativa

Integrační politika naší země v současné době zasahuje do mnoha oblastí. „*Cílem integrační politiky je podpora začlenění legálně pobývajících cizinců do společnosti a zajistit nekonfliktní a oboustranně přínosné společné soužití mezi cizinci a majoritou.*“⁴ Jednou z nejčastějších příčin příchodu cizinců na naše území do anexe Ruska na Ukrajinu byla pracovní příležitost.⁵ Z tohoto důvodu k nám přicházeli jednotlivci, kteří finančně podporovali svoji rodinu v rodné zemi, nebo i celé rodiny, které zde chtěli zůstat. Také našim územím procházejí cizinci, kteří mají namířeno do dalších zemí západní Evropy.

Od března 2022 sem přicházejí ve velkém uprchlíci před válkou z Ukrajiny, kteří zde nalézají svůj nový domov, pro některé dočasný, pro některé trvalý.

V článku 33 Listiny⁶ základních práv a svobod je stanoveno, že každý má právo na vzdělání. Toto právo je chráněno i Úmluvou⁷ o právech dítěte, kde je v článku 28 bod 1 a) a e) uvedeno: „*Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na vzdělávání a s cílem postupného uskutečňování tohoto práva a na základě rovných možností zejména:*

- a) zavádějí pro všechny děti bezplatné a povinné základní vzdělávání*
- e) přijímají opatření k podpoře pravidelné školní docházky a ke snížení počtu těch, kteří školu nedokončí.*“

Současná legislativa⁸ v naší zemi zabývající se problematikou cizinců je tvořena mnohými vládními předpisy vycházejících z Listiny základních práv a svobod, Úmluvy o právech dítěte a Ústavy⁹ ČR, v níž je v článku 3 ustanoveno, že součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod, a dle Českého statistického úřadu je cizinecká legislativa rozdělena do několika skupin:

- Pobyť cizinců na území ČR, mezinárodní ochrana
- Nabývání státního občanství ČR
- Zaměstnanost cizinců
- Vzdělávání cizinců
- Kriminalita, nelegální migrace cizinců

⁴ cizinci.cz/web/cz/zakladni-informace1.

⁵ cizinci.cz/web/cz/prace.

⁶ zakonyprolidi.cz/cs/1993-2.

⁷ zakonyprolidi.cz/cs/1991-104?text=%C3%BAmluva+o+pr%C3%A1vech+d%C3%ADt%C4%9Bte.

⁸ czso.cz/csu/cizinci/legislativa-a-dokumenty-v-oblasti-migrace-a-mezinarodni-ochrany.

⁹ zakonyprolidi.cz/cs/1993-1.

- Zdravotní péče
- Dokumenty-koncepce

V rámci platné legislativy týkající se vzdělávání¹⁰ cizinců se touto problematikou zabývají:

- Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- Vyhláška č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky
- Metodická doporučení k začleňování žáků-cizinců do výuky v českých základních školách

¹⁰ msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vzdelavani-zaku-cizincu.

4 Inkluzivní vzdělávání

Inkluzivním¹¹ neboli společným vzděláváním je nazýván takový způsob vzdělávání, který vytvoří podmínky a umožňuje tak maximální rozvoj každého žáka s ohledem na jeho individuální potřeby a specifika a tím se liší od vzdělávání dětí se znevýhodněním v běžných školách formou integrace. Nejedná se tedy jen o žáky s OMJ, ale všechny, kteří potřebují aktuálně podporu ve škole.

Pro srovnání průběhu inkluzivního vzdělávání cizinců jsem si vybrala Základní školy zřízené¹² městem Vyškovem, který jich má na svém území šest. Čtyři základní školy jsou úplné od 1. do 9. ročníku.

Základní škola Nádražní 5 má rozšířenou výuku hudební výchovy od 1. do 9. ročníků a rozšířenou výuku matematiky a přírodovědných předmětů v 6. – 9. ročníku. Také je školou pověřenou¹³ Jihomoravským krajem (JMK) výukou českého jazyka pro žáky s OMJ stejně jako základní škola Tyršova, která je zaměřena na rozšířenou výuku jazyků. Základní škola Morávková má zaměření na rozšířenou výuku informatiky a robotiky. Na druhém stupni má v každém ročníku rozšířenou výuku sportu v jedné třídě základní škola Purkyňova. Základní škola a Mateřská škola Letní Pole má rozšířenou výuku přírodopisných předmětů a sportu. Poslední základní škola Na Vyhlídce je určena pro žáky od 1. do 5. ročníku a má dvě specializované třídy pro žáky s narušenou komunikační schopností.

¹¹ inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluzi.

¹² vyskov-mesto.cz/prispevkove-organizace-mesta-pravnicke-osoby-mestem-zalozene-organizace-s-majetkovou-ucasti-mesta/os-103133/p1=137546.

¹³ jmskoly.cz/organizace/odbor-skolstvi-jmk/oddeleni_vzdelavani/zakladni-skoly-realizujici-jazykovou-pripravu-pro-deti-cizich-statnich-prislusniku-ve-skolnim-roce.

5 Inkluzivní vzdělávání cizinců na základní škole – platná legislativa

Začlenění dětí-cizinců do školní docházky na všech stupních je v naší zemi velice dobře ošetřeno nejen prostřednictvím nastavené legislativy, ale i díky fungování spousty nestátních neziskových organizací které se této činnosti dlouhodobě soustavně věnují.

Výborným pomocníkem inkluze je organizace META¹⁴ a její webový portál Inkluzivní škola, který je skvělým pomocníkem všem, kteří pomáhají se začleňováním dětí s OMJ do nového prostředí v našich školách.

Také musí mít dle naší platné legislativy¹⁵ každý okres stanovenou krajským úřadem základní školu, která realizuje jazykovou přípravu pro děti cizích státních příslušníků. Toto nařízení bylo aktualizováno k 1. 9. 2022¹⁶ metodickým materiálem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním vzdělávání.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy také vydalo pro základní školství:

- Metodickou příručku¹⁷ pro práci s žáky-cizinci na základních školách
- Metodickou pomoc¹⁸ pro žáky-cizince po nástupu do základní školy, kde jsou uvedeny všechny kompletní informace k této problematice
- Čeština jako cílový jazyk I a II
- Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro předškolní a základní vzdělávání

5.1 Začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem

Začleňování těchto žáků začíná již prvním setkáním se zákonnými zástupci, kdy je třeba zjistit nejen potřebné dokumenty pro zápis dítěte do školy, ale také vysvětlit odlišnosti vzdělávacího systému u nás a v domovské krajině. V případě neznalosti našeho jazyka je dobré přizvat tlumočníka či osobu ze stejné komunity, která již náš jazyk ovládá

¹⁴ META, o.p.s. Od roku 2004 podporujeme rodiny s migrační zkušeností v rovném přístupu ke vzdělávání a začlenění do české společnosti. Pedagogům a školám nabízíme metodickou podporu a poradenství při řešení specifických potřeb dětí a žáků s OMJ.

¹⁵ Ustanovení § 20 odst. 5, 6 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a § 10 odst. 1 vyhlášky č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých záležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodicky-material-msmt-k-poskytovani-bezplatne-jazykove.

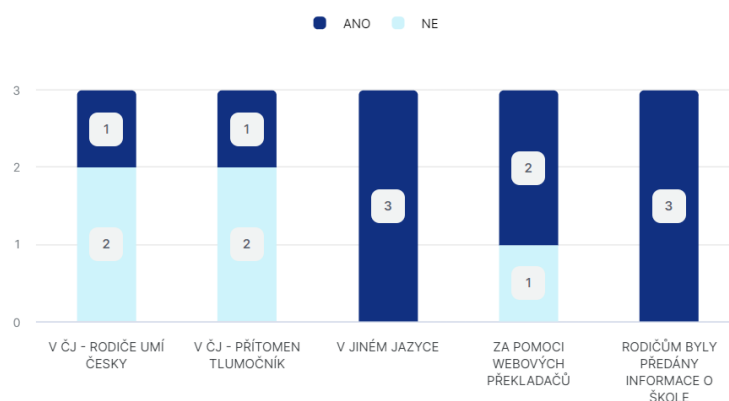
¹⁷ msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodika-prace-s-zaky-cizinci-na-zakladnich-skolach.

¹⁸ msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/nova-podpora-zaku-cizincu-po-nastupu-do-zakladni-skoly.

natolik dobře, že je při tomto jednání schopna všemu porozumět. Pro lehčí jednání je možné si stáhnout dokumenty v mateřském jazyce rodičů.¹⁹ Důležité je také domluvit se s rodiči na dalších pravidelných osobních jednáních pro hladké začlenění jejich dítěte do školního systému.

Znázornění postupu školy při organizaci jazykové přípravy žáků cizinců a žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v základním vzdělávání je graficky znázorněno v příloze 14.1 a je uveden v kapitole 4.15 Metodického²⁰ materiálu MŠMT k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním vzdělávání – aktualizace k 1. 9. 2022.

14. První komunikace s rodiči žáků-cizinců proběhla ve škole:

Tabulka 2 První komunikace s rodiči žáků-cizinců ve škole

Jak vyplývá z dotazníkového šetření vyškovských škol, u třech škol komunikovalo vedení školy s rodiči v jiném jazyce a také jim byly předány informace o škole. Při komunikaci byly využívány i webové překladače a také tlumočník.

Adaptační období v nové škole je pro žáka velice důležité, neboť přichází do odlišné kultury, nezná jazyk, nemá zde žádné kamarády a neví, jak se seznámit, jak navázat kontakt se spolužáky a s vyučujícími. První dny a týdny jsou pro tyto žáky klíčovými a jejich pozitivní zážitky ovlivní jejich budoucí chuť učit se novému jazyku, navazovat kamarádské vztahy se spolužáky a tím i motivaci zapojovat se do výuky.

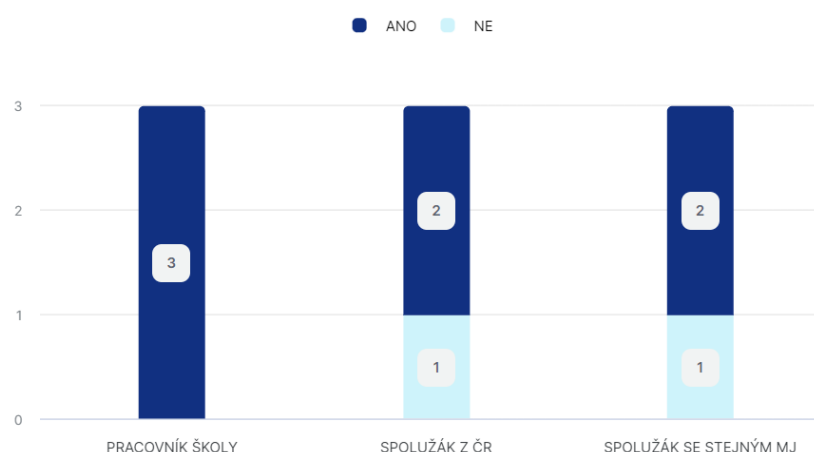
¹⁹ inkluzivniskola.cz/informace-pro-rodice-jazykove-verze.

²⁰ msmt.cz/file/58336/.

Výhodou pro takového žáka samozřejmě je, pokud již máme ve třídě dítě se stejným mateřským jazykem a které je schopno nové přichozímu dítěti vše vysvětlit v jeho jazyce a pomůže mu s adaptací na nové prostředí.

Také se snažíme takového žáka prostřednictvím rodičů zapojit do volnočasových aktivit, které škola nabízí a ve kterých by mohl snáze najít kamarády a rychleji se na nové prostředí adaptovat.

17. Byla žákovi určena osoba, která mu bude nápomocna v prvních týdnech na škole?

Tabulka 3 Osoba určena k žákovi s OMJ

Z dalšího šetření vyplývá, že žákům je na vyškovských školách přidělen pracovník školy, který mu je nápomocen a stejně tak jsou využíváni i spolužáci z České republiky i spolužáci se stejným mateřským jazykem.

Pro rychlou adaptaci žáka na nové prostředí můžeme využít doporučená²¹ podpůrná opatření 1. – 3. stupně pro žáka k osvojení si českého jazyka a začlenění se do kolektivu. 1. stupeň může udělit školní poradenské pracoviště (ŠPP), podpůrné opatření vyššího stupně uděluje školské poradenské zařízení (ŠPZ).

Individuální vzdělávací plán (IVP): vypracovává škola pro žáka od druhého stupně podpůrných opatření na základě doporučení ŠPZ a žádosti zákonného zástupce žáka. IVP může být vypracováno i pro žáka s jiným stupněm podpůrných opatření a je

²¹ digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10466.

pravidelně kontrolováno plnění jednotlivých částí IVP, případně upravováno dle momentálních potřeb žáka. S IVP jsou seznámeni všichni vyučující daného žáka. Součástí IVP je metodika zaměřená na metody a organizaci výuky, způsoby zadávání a plnění úkolů včetně způsobu ověřování vědomostí a dovedností, hodnocení žáků i pomůcky, které jsou u žáka doporučeny k využívání. IVP je podepisováno ředitelem školy, zákonnými zástupci žáka, žákem i vyučujícími. Součástí IVP jsou i povinnosti domácí práce žáka a spolupráce rodičů.

Plán pedagogické podpory (PLPP): se může zpracovat žákovi v případě, že podpůrné opatření prvního stupně nevyhovuje pro zohlednění všech individuálních vzdělávacích potřeb žáka. PLPP se vyhodnocuje po třech měsících a jsou navrženy další postupy k naplnění vzdělávacích cílů.

Pedagogická intervence²²: patří do 1. stupně podpůrných opatření, ale je vhodné ji kombinovat s 2. i 3. stupněm podpůrných opatření. Zaměřuje se především na neznalost češtiny, vzdělání v jiném vzdělávacím systému, je vhodná jako kompenzace omezených možností v rodině. Žák je doučován z látky z předchozích ročníků nebo mu je vysvětlován obsah současného učiva. Také může využít možnost pomoci se slohovou prací, referátem, domácím úkolem apod.

Plán jazykové podpory²³: podle §16 školského zákona a Vyhlášky č. 27/2016 Sb. je nárok na podpůrné opatření 1. – 3. stupně určen žákům, kteří mají nedostatečnou znalost češtiny jako vyučovacího jazyka bez ohledu na státní příslušnost, délku pobytu v ČR a další kritéria. Toto podpůrné opatření je v současné době jediným zdrojem finanční podpory pro děti s OMJ s českým občanstvím, které nemají nárok na jazykovou přípravu podle §20 školského zákona.

A samozřejmě, můžeme využít i možnosti zajištění dalších pedagogických pracovníků, které dítěti s adaptací také pomohou např. logopeda, školního pedagoga nebo školního psychologa.

²²cloud.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/metodicke_doporuceni_pro_poskytovani_sluzeb_s_pz_zakum_nedostatecnou_znalosti_vyucovaciho_jazyka_0.pdf.

²³ inkluzivniskola.cz/jazykova-podpora-dle-paragrafu-16.

6 Etika v inkluzivním vzdělávání cizinců

Statistický úřad České republiky sleduje počty cizinců na našem území dlouhodobě. Od roku 1985 lze dohledat na webových²⁴ stránkách Českého statistického úřadu (dále ČSÚ) přehledy cizinců bez azylantů i s azylanty a cizince s pobytem nad 12 měsíců. Také jsou zde zveřejněny data o zapojení dětí do našeho vzdělávacího systému na všech typech škol.

Z dotazníkového šetření na Základních školách ve Vyškově víme, že žáci s odlišným mateřským jazykem navštěvovali tyto školy už v předcházejících letech. Naše šetření se zaměřilo na dobu od školního roku 2020-2021.

období	počet žáků	národnost
2020/2021	38	Ukrajina, Slovensko, Vietnam
do 31.1.2022	25	Ukrajina, Slovensko, Vietnam
do 31. 8. 2022	48	Ukrajina, Slovensko, Vietnam
2022/2023	67	Ukrajina, Slovensko, Vietnam, Německo

Tabulka 4 Přehled počtu žáků s OMJ

Ve školním roce 2021/2022 navštěvovalo ZŠ ve Vyškově v prvním pololetí 25 žáků s odlišným mateřským jazykem. Ve druhém pololetí přibylo 23 žáků z Ukrajiny. Od začátku školního roku 2022/2023 vyškovské základní školy navštěvovalo 67 žáků s odlišným mateřským jazykem. Nejvíce žáků je z Ukrajiny, druhé místo obsadilo Slovensko, dále Vietnam a nejméně žáků je z Německa.

6.1 Multikulturní výchova

Do Rámcového²⁵ vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) je zařazeno i průřezové téma nazvané MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA, které: „*umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Na pozadí této rozmanitosti si pak žáci mohou lépe uvědomovat i svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty.*“ Při práci s žáky s odlišným mateřským jazykem je důležité

²⁴ czso.cz/csu/cizinci/4ciz_pocet_cizincu#cr.

²⁵ edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/.

nejen vedení výuky českého jazyka jako druhého jazyka, ale přihlížet i na kulturní odlišnosti, smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci. Pedagog pracující s těmito žáky se musí seznámit s kulturou a zvyklostmi, které jsou pro jejich kulturu běžné, aby nedošlo k porušení etického chování z nevědomosti. Je třeba citlivě přistupovat k různým tématům – základním specifikům ostatních národností žijících s námi ve společném státě, která se v průběhu výuky probírají, jakými může být náboženské vyznání, rodinné zázemí, svátky u nás a v jejich rodné zemi a mnoho dalších. Důležité je mít také přehled o systému²⁶ školství a vzdělávání v jejich zemi a vysvětlit rozdílnosti celému kolektivu v kterém žák s OMJ působí.

Multikulturní²⁷ výchova jako průřezové téma se v základním školství objevuje téměř ve všech vzdělávacích oblastech a umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostmi různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami:

- Jazyk a jazyková komunikace
 - rozvíjení pozitivního vztahu k mnohojazyčnosti a respektování kulturní rozmanitosti
 - zvládnutí pravidel mezilidské komunikace daného kulturního prostředí a rozvíjení pozitivního vztahu k jazyku v rámci interkulturní komunikace
- Člověk a jeho svět
 - Místo, kde žijeme – poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm, chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci, ve společnosti.
 - Lidé kolem nás – osvojování a upevňování základů vhodného chování a jednání mezi lidmi, uvědomování si významu a podstaty pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty, snášenlivosti a rovného postavení žen a mužů.
- Člověk a společnost
 - zaměření na utváření pozitivních občanských postojů, rozvoj vědomí přináležetosti k evropskému civilizačnímu a kulturnímu okruhu

²⁶ ČECH, Tomáš, Eva HOMOLKOVÁ, Markéta HRDOUŠKOVÁ, et al. *Jaká je škola u mě doma*. 3. vydání. Ilustroval Vojtěch ŠEDA. Praha: Meta – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, [2018]. ISBN 978-80-88171-19-5.

²⁷ RVP ZV.

a podporuje přijetí hodnot, na nichž je budována současná demokratická Evropa, včetně kolektivní obrany

- prevence rasistických, xenofobních a extremistických postojů, výchova k toleranci a respektování lidských práv, k rovnosti žen a mužů a výchova k úctě k přírodnímu a kulturnímu prostředí i k ochraně uměleckých a kulturních hodnot
- Umění a kultura
 - Spoluvytváření vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech, k tolerantnímu přístupu ke světu, k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností
- Člověk a zdraví
 - Rozšiřování a prohlubování poznatků o sobě i vztazích mezi lidmi, partnerských vztazích, manželství a rodině, škole a společenství vrstevníků
- Člověk a příroda – předmět Zeměpis
 - Zhodnocení aktuálních společenských, sídelních, politických a hospodářských poměrů současného světa

„Propojení Multikulturní výchovy s digitálními technologiemi umožňuje žákům zejména získávat, vyhodnocovat a sdílet informace jako východisko pro přemýšlení o naléhavých tématech a způsobech jejich řešení.“

7 Pedagogičtí pracovníci podílející se na inkluzivním vzdělávání cizinců

V České republice jsou stanoveny v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících předpoklady pro výkon činnosti pedagogického²⁸ pracovníka. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že práce s žáky s odlišným mateřským jazykem může být výzvou pro každého takového pracovníka. A je až neuvěřitelné, jak se takový žák během pár týdnů či měsíců může změnit jen díky tomu, že se naučí nový jazyk, a proto rozumí svému okolí.

I přesto, že žák-cizinec nemusí být v prvním pololetí po nástupu do školy klasifikován na vysvědčení z českého jazyka z důvodu neznalosti jazyka, mám z praxe vyzkoušeno, že jsou tito žáci schopni se český jazyk naučit do takové míry, že není třeba v některých případech k tomuto opatření přistupovat.

7.1 Výuka cizinců českému jazyku

Na pověřených základních školách může cizince českému jazyku učit pedagog, který absolvoval akreditovaný vzdělávací program Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy nebo má aprobaci český jazyk nebo je speciálním pedagogem či psychologem. V průběhu tohoto doplňkového vzdělání se účastníci připraví nejen na výuku českého jazyka, ale získají také informace o kulturních odlišnostech různých národností, platných legislativních předpisů, materiálů k výuce či způsoby financování.

13. Využíváte pro vzdělávání žáků-cizinců v českém jazyce:

	ANO	NE
SVÉ VYUČUJÍCÍ S APROBACÍ ČJ	3	0
ŠKOLU POVĚŘENOU VÝUKOU ŽÁKŮ S OMJ	2	1
CIZOJAZYČNÉHO ASISTENTA	1	2
JINÉ	3	0

Tabulka 5 Kdo je využíván při výuce žáků s OMJ

²⁸ msmt.cz/vzdelavani/pedagogicti-pracovnici.

Na dotaz: Koho školy využívají při vzdělávání žáků-cizinců v českém jazyce, odpověděly nejčastěji, že své vyučující s aprobací ČJ nebo jiné. Dvě školy posílají své žáky do školy pověřené výukou žáků s OMJ a jedna škola využívá cizojazyčného asistenta.

„Od ledna do června 2021 byla jazyková příprava pro žáky cizince podle §20 školského zákona financována z rezerv krajských úřadů.“²⁹

Žák s odlišným mateřským jazykem obdrží Osvědčení po absolvování vzdělávacího programu: „Jazyková příprava zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám žáka-cizince“, vydané pověřenou základní školou. Celá příprava probíhá v rozsahu od 100 do 200 hodin výuky během prvního roku školní docházky v nově navštěvované škole. Výjimku tvořilo covidové období, kdy tato hodinová dotace byla rozdělena do dvou let školní docházky.

V průběhu tohoto programu se žáci naučí základním frázím, které použijí ve škole a v běžném životě. Dále se výuka soustředí na jednotlivé oblasti běžného života: příroda, sport, obchod, zdraví, cestování, kultura, svátky, zvyky a mnoho dalších. Nedílnou součástí této výuky jsou i pravidla českého jazyka a nácvik písma. Ke vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem jsou využívány nejen speciální výukové prostředky a pomůcky, ale i výukové materiály určené ostatním žákům.

Důležité je mít neustále na zřeteli, že pro žáky s OMJ, je tato výuka českého jazyka, kterou se učí v českém prostředí pro potřeby dalšího studia a následně budoucího zaměstnání, tzv. druhým³⁰ jazykem. Proto je třeba, aby pedagogové, kteří se těmto žákům věnují k jejich výuce českého jazyka i takto přistupovali.

7.2 Asistent pedagoga

„Je pedagogickým pracovníkem, jehož prostřednictvím dochází k naplňování podpůrných opatření ve vzdělávání u dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.“³¹

²⁹ inkluzivniskola.cz/financovani-kurzu-cestiny.

³⁰ TITĚROVÁ, Kristýna, Lukáš RADOSTNÝ, Zuzana BRUMLICHOVÁ, Klára HORÁČKOVÁ a Petra VÁVROVÁ. *Vzdělávání a začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem: systémová doporučení*. Praha: Meta – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, [2014]. ISBN 978-80-270-2568-8.

³¹ archiv-nuv.npi.cz/t/ap.html.

V současné době se dle platné legislativy³² rozlišují dvě úrovně odbornosti asistentů pedagoga:³³

- a) Asistent pedagoga vykonávající přímou pedagogickou činnost ve třídě s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Tento asistent musí mít středoškolské vzdělání s maturitou a základní pedagogickou kvalifikaci například kurz pro asistenty pedagoga.³⁴
- b) Asistent pedagoga vykonávající přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích. Takovému asistentu stačí výuční list nebo jen základní vzdělání a podmínkou je také minimální pedagogická kvalifikace alespoň kurz asistenta pedagoga.

Při práci s žáky s odlišnou kulturní a jazykovou zkušeností jim asistent pedagoga pomáhá při integraci do školního prostředí.³⁵ Výhodou je, pokud máme možnost využít na škole dvojjazyčného³⁶ asistenta pedagoga, který ovládá stejný jazyk, jako nově přichozí žák s odlišným mateřským jazykem. Takový asistent může vyučujícím pomoci s přípravou hodin a vytvořit pro žáka dvojjazyčné výukové pomůcky či kartičky nebo může zpestřit výuku představením kulturního prostředí země nového žáka.

V případě, že na škole není adaptační koordinátor, je tato jeho činnost na asistentu pedagoga. Jeho práce netrvá pouhý měsíc, ale je k dispozici vyučujícím i žákům po celou dobu, co je k žáku-cizinci přidělen.

Na financování takového asistenta pedagoga, který může být zařazen do 4.-9. platové třídy dle dosažené kvalifikace a náplně práce, získává škola finanční prostředky normativně.³⁷

³² Zákon č. 198/2012 Sb., o pedagogických pracovnících.

³³ novaskolaops.cz/kdo-je-asistent-pedagoga.

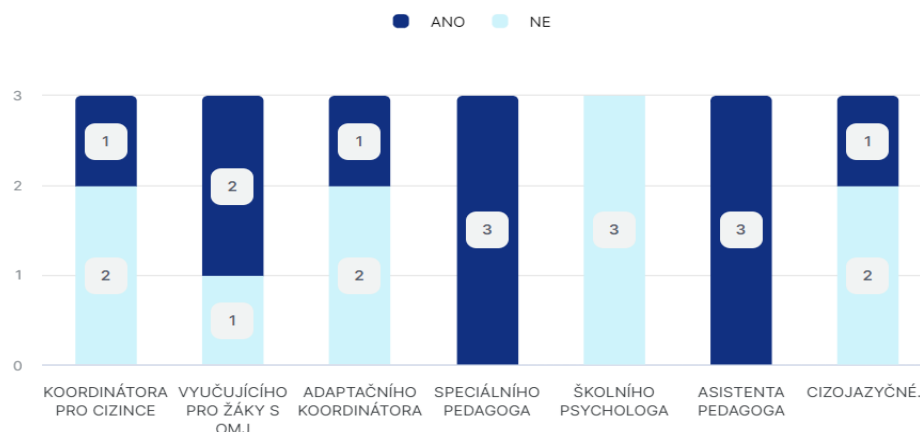
³⁴ asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/kvalifikacni-predpoklady.

³⁵ inkluzivniskola.cz/kdo-je-asistent-pedagoga.

³⁶ TITĚROVÁ, Kristýna, Romyana GEORGIEVA, Petra VÁVROVÁ, et al. Hledá se dvojjazyčný asistent...: zkušenosti s dvojjazyčnými asistenty v českých školách a inkluzí žáků s odlišným mateřským jazykem. 2. vydání. Praha: Meta-Společnost pro příležitosti mladých migrantů, [2014]. ISBN 978-80-270-2566-4.

³⁷ archiv-nuv.npi.cz/t/ap.html.

12. Máte na škole:

Tabulka 6 Jiní pedagogičtí pracovníci na vyškovských školách

Z dotazníkového šetření nám vychází, že vyškovské základní školy využily po jednom možnosti koordinátora pro cizince, adaptačního koordinátora a cizojazyčného asistenta. Vyučujícího pro žáky s OMJ mají proškolené dvě školy, na třech školách působí speciální pedagog a asistent pedagoga. Školní psycholog dle zjištění nepůsobí na žádné z uvedených škol.

7.3 Dvojjazyčný asistent pedagoga

Pojem dvojjazyčný³⁸ asistent pedagoga není v českém školství neznámý. Od roku 2012 jich na našich školách působí pěkná řádka. Tito pedagogičtí pracovníci absolvují stejný kurz asistenta pedagoga jako ostatní a jejich výhodou je, že přijeli do naší země a chtějí zde žít a pracovat. Proto došlo ke spojení podpory cizinců v jejich pracovním uplatnění při vzdělávání žáků s OMJ a tím i pomoc pedagogům, kteří mají tohoto žáka ve svém kolektivu.

7.4 Práce asistenta pedagoga se žákem-cizincem

Po zařazení žáka s OMJ do běžné třídy se mu dle možností školy a potřeby žáka věnuje asistent pedagoga, vykonávající přímou pedagogickou činnost ve třídě s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, dle pokynů vyučující přímo ve třídě nebo i mimo třídu. Velice také záleží na tom, zda se jedná o žáka s doporučením Školského

³⁸ BENDA, Martin, Zuzana VODŇANSKÁ, Kristýna TITĚROVÁ, et al. *Dvojjazyční asistenti pedagoga: příběhy úspěšné integrace*. Praha: Meta – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2016. ISBN 978-80-88171-07-2.

poradenského zařízení s podpůrným opatřením 3. nebo jiného stupně. U zařazení do nižšího stupně může být k takovému žákovi použit sdílený asistent pedagoga, který může mít ve třídě na starosti maximálně čtyři žáky s podpůrnými opatřeními. Rozsah činnosti asistenta pedagoga u daných žáků je specifikován v Individuálním vzdělávacím plánu (IVP).

Vyučující může také tohoto asistenta pedagoga pověřit úkoly, které jsou určeny pro celou třídu a sám se věnovat dítěti s podpůrnými opatřeními nebo může zadat práci pro individuální práci s daným žákem.

Do práce asistenta pedagoga spadá, dle přesně stanoveného rozsahu uvedeného v IVP, také komunikace s rodinou žáka-cizince, případně s dalšími osobami, které se danému žákovi-cizinci věnují mimo školu.

Obvykle se rodiny těchto žáků snaží svému dítěti zajistit doučování nad rámec školy a umožnit mu všechny možné způsoby vzdělávání se v českém jazyce, aby co nejdříve porozuměl novému jazyku a začlenil se do kolektivu spolužáků.

8 Další pracovníci podílející se na inkluzivním vzdělávání cizinců

Ve školách mateřských, základních i středních lze pro tyto nově příchozí žáky s OMJ využít služeb adaptačního koordinátora a dále mu poskytnout pomoc prostřednictvím asistenta pedagoga a umožnit výuku českého jazyka jako druhého jazyka. Také je možné pro tyto žáky na doporučení Pedagogicko-psychologických poraden ve škole provádět pedagogickou intervenci v českém jazyce.

Po nástupu dítěte do školy je důležité seznámení se s osobami, které se mu budou věnovat a na které se může v průběhu školní docházky obracet se svými problémy. Stejně tak je důležité upozornit na žáka s OMJ všechny zaměstnance školy od pedagogických pracovníků až po kuchařky, včetně školníka a uklízeček.

8.1 Adaptační koordinátor

Úkolem adaptačního koordinátora je pomoci žákům-cizincům s jejich začleněním se do nového prostředí školy a třídy³⁹. V průběhu prvního měsíce od nástupu do školy, je těmto žákům plně k dispozici.

Seznámí je s budovou školy, školním řádem i s pravidly třídy. Vysvětlí žákům s OMJ chod našeho školství a seznámí je s jednotlivými předměty a učebnami ve kterých se dané předměty vyučují. Provede je školou a připraví jim plánec školy s rozvrhem vyučovacích hodin a místností, včetně všech potřeb pro jednotlivé předměty. V průběhu tohoto měsíce je postupně seznámí i s jednotlivými vyučujícími a kolektivem třídy. Současně je také doprovází při přechodu mezi jednotlivými učebnami.

Adaptační koordinátor také může naučit žáka nejčastější slovní zásobu a základní fráze. Pomáhá mu také s přípravou na výuku a s plněním domácích úkolů.

Financování těchto adaptačních koordinátorů probíhá z dotačního titulu jednotlivých krajských úřadů a jednotliví koordinátoři si musí o tuto dotaci požádat na základě potvrzení dané školy.

³⁹ inkluzivniskola.cz/adaptacni-koordinator-na-zakladni-skole.

15. Byly při první komunikace s žákem-cizincem předány materiály pro seznámení se se školou:

	ANO	NE
PŘEKLADOVÉ SLOVNÍČKY DO PŘEDMĚTŮ	1	2
SLOVNÍČKY BĚŽNÝCH FRÁZÍ	3	0
ORIENTAČNÍ PLÁNEK ŠKOLY	1	2
ABECEDA/AZBUKA	2	1

Tabulka 7 Seznamovací materiály předané žákovi s OMJ

Pro usnadnění komunikace mezi školou a žákem-cizincem se předávají i materiály, které usnadňují pohyb po škole a seznámení se s novým školním prostředím. Tři školy předávají slovníčky běžných frází, dvě mají pro žáky připraveny přehledy Abecedy ve srovnání s Azbukou a jedna škola předává svým žákům orientační plánec školy a překladové slovníčky do základních předmětů jakými jsou Český jazyk, Matematika, Přírodovědné předměty, Humanitní vědy, Fyzika a Chemie, které jsou ke stažení na webu inkluzivní školy ve čtyř jazycích: ukrajinština, ruština, vietnamština a angličtina.

9 Organizace podporující začlenění cizinců

Velkou pomocí pro školy při práci se žáky s OMJ je organizace META⁴⁰, o. p. s., která od roku 2004 podporuje cizince v rovném přístupu ke vzdělávání. Na jejich stránkách pro pedagogy nazvaných Inkluzivní škola⁴¹ lze najít spoustu materiálů metodických i připravených pro práci ve vyučování od mateřských škol až po střední školy. Jsou zde k dispozici pro základní školy i překladové slovníčky. Využít lze i spoustu pracovních listů dle právě probíraných témat a publikací upravených pro jednotlivé věkové kategorie a stupně znalostí českého jazyka.

Národní pedagogický institut (NPI) je další organizací, která podporuje společné vzdělávání v pedagogické praxi a jejich materiály jsou určeny nejen pro pedagogy, ale i rodiče a zástupce veřejné správy.

Po vypuknutí války na Ukrajině se touto problematikou začala zabývat celá řada dalších organizací zaměřených převážně na výuku ukrajinských dětí v českém prostředí včetně rozšířených webových portálů MŠMT, MV ČR, Učitelnice a dalších.

Dalšími organizacemi, které pomáhají při začlenění dětí cizinců ve Vyškově je Knihovna Karla Dvořáčka, která také organizuje kurzy výuky českého jazyka a připravuje spoustu dalších aktivit k začlenění dětí-cizinců do kolektivu vrstevníků. A Charita Vyškov, která pomáhá po materiálním zajištění školních pomůcek.

16. Pomohl škole zřizovatel se zařazením žáka-cizince po:

	ANO	NE
MATERIÁLNÍ STRÁNCE	1	2
METODICKÉ STRÁNCE	0	3
FINANČNÍ STRÁNCE	0	3

Tabulka 8 Pomoc škole od zřizovatele

⁴⁰ meta-ops.eu/clanek/o-mete/.

⁴¹ inkluzivniskola.cz/.

Jak vyplývá z dotazníkového průzkumu zřizovatel školám ve Vyškově po metodické a finanční stránce v době nárůstu žáků-cizinců prchajících před válkou z Ukrajiny nepomohl. Pouze jedna škola uvedla, že pomohl po materiální stránce a to tím, že dal kontakt na Charitu, která materiál zařídila.

Další otázka byla zaměřena na financování z jiných zdrojů.

18. Využila škola jiné zdroje financování pro zařazení žáka-cizince:

	ANO	NE
Z KRAJE	1	2
Z MŠMT	2	1
NADACE	2	1
FIRMY	1	2
JINÉ	2	1

Tabulka 9 Možnosti financování

Uvedená tabulka nám představuje, jak školy využívaly jiné zdroje financování, které se jim nabízely. Podporu z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy využily dvě školy stejně jako pomoc z Nadací a jinou pomoc. Zdroje financování z Jihomoravského kraje a od firem využila jedna škola.

10 Výukové materiály používané při práci s cizinci

V současné době je k dispozici již spousta výukových materiálů používaných při práci s žáky s OMJ. Tyto materiály můžeme rozdělit na metodiky, učebnice a pracovní pomůcky.

10.1 Metodiky

Mezi metodiky můžeme zařadit všechny vydané postupy určené nejen pro pracovníky škol, ale i pro vedení školy od příchodu žáka s OMJ na školu až po jeho odchod z této instituce.

Metodiky při přijetí na základní školu:

Vedení školy se může opřít o materiály vedené na stránkách Inkluzivní⁴² škola, kde najde podrobný postup od prvního setkání se zájemci o vzdělávání na škole až po jeho odchod na střední školu.

Metodiky pro práci s žáky s OMJ

Kurikulum⁴³ češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání stanovuje očekávané výstupy jazykové přípravy na základní škole. Materiál obsahuje podrobné rozdělení:

- do deseti tematických celků:
 - Seznamování
 - Třída
 - Škola
 - Rodina
 - Co rád/a dělám
 - Čas
 - Stravování
 - Lidské tělo
 - Místo, kde žiji
 - Příroda

⁴² inkluzivniskola.cz/zs-informace-od-rodicu.

⁴³ msmt.cz/file/57786/.

- na věkové kategorie:
 - 1. a 2. ročník
 - 3. – 5. ročník
 - 6. – 9. ročník

- na dvě jazykové úrovně:
 - Úroveň 1
 - Úroveň 2

Mezi další metodiky lze zařadit Metodické příručky pro učitele k učebnicím Domino – Český jazyk pro malé cizince 1 a 2 jejichž součástí jsou i zvukové nahrávky stejně jako u Češtiny expres, která má čtyři díly.

Metodiky pro hodnocení žáků s OMJ

Metodický materiál Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním⁴⁴ vzdělávání – aktualizace k 1. 9. 2022 nám v kapitole 4. Jazykové příprava v základním vzdělávání nás provází od správného zařazení žáka do jazykové přípravy, přes obsah a organizaci výuky až po hodnocení. Součástí jsou i požadavky na vyučující, vykazování a otázka financování jazykové přípravy v základním vzdělávání.

Metodické doporučení pro poskytování služeb školských⁴⁵ poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí) obsahuje informace k průběhu poradenského procesu, specifikaci diagnostické činnosti a k podpůrným opatřením k zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí).

10.2 Učebnice pro práci s žáky s OMJ

Učebnice Domino⁴⁶ – Český jazyk pro malé cizince 1 a 2 je spolu s pracovním sešitem pro děti skvělým začátkem pro žáky s OMJ, kteří se dosud s českým jazykem nesetkali. Jednotlivé lekce jsou rozděleny do jednotlivých okruhů v souladu s Kurikulem češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání.

⁴⁴ msmt.cz/file/58336/.

⁴⁵ msmt.cz/file/56096/.

⁴⁶ BOYON ŠKODOVÁ, Svatava. *Domino: český jazyk pro malé cizince 1 a 2*.

Čeština expres⁴⁷ je rozdělena do čtyř dílů a mimo učebnice obsahuje i pracovní sešit, nahrávky textů, gramatické tabulky, klíč ke cvičením a abecední slovníček.

Česky krok za krokem 1 je určena pro výuku žáků na úrovni znalostí A1 a A2 a její navazující díl Česky krok za krokem 2 dovede žáky na úroveň B2.

10.3 Výukové pomůcky pro práci s žáky s OMJ

V současné době je pro potřeby výuky spousta pomůcek od výukových, kreslených, dvojjazyčných kartiček, pexes, doplňovacích cvičení k jednotlivým tématům:

- škola: předměty, místnosti ve škole, lidé ve škole, školní pomůcky, vybavení třídy, profese a jejich popis (kuchařka, školník, učitel, ředitel, žák)
- rodina: popis mojí osoby, rodinní příslušníci a jejich popis
- domov: místo kde bydlím (dům, byt), vybavení jednotlivých místností, názvy místností, kuchyňské potřeby
- cesta do školy: orientace v terénu, budovy v okolí (pošta, nemocnice, úřad...)
- cestování: druhy dopravních prostředků, profese, s kterými se lze v dopravě setkat, předměty v dopravě
- lidské tělo: popis jednotlivých částí, nemoc, úraz, zdraví, zdraví životní styl, návštěva u lékaře
- jídlo: potraviny a jejich rozdělení (pečivo, mléčné výrobky, uzeniny, ovoce, zelenina)
- příroda: rozdělení (zahrada, park, les...) a druhy stromů a rostlin a jejich rozdělení
- svátky: vysvětlení rozdílů mezi svátky v ČR a v jiných zemích

Mimo výše uvedených lze využívat i širokou nabídku slovníčků do jednotlivých předmětů, pracovních listů a dalších materiálů volně dostupných na webových stránkách inkluzivniskola.cz, edu.cz, npi.cz a dalších.

Výborným pomocníkem je i ucitelnice.cz, která nabízí materiály dle jednotlivých věkových kategorií od Mateřské školy, přes oba stupně základního školství až po střední školy.

⁴⁷ HOLÁ, Lída a Pavla BOŘILOVÁ. *Čeština expres 1: A1/1. 2.*

11 Výukové programy používané při práci s cizinci

Školám je k dispozici také celá řada výukových programů, které lze spustit online pro výuku českého jazyka jako druhého jazyka. Uvádím zde ty, které máme vyzkoušené na naší škole:

Ucebnice.online, kde lze nalézt nejen učebnice a pracovní sešity do různých předmětů od 1. po 9. ročník základní školy, ale i ukrajinský obrázkový slovník.

Vcelka.cz je dalším vhodným výukovým programem pro výuku českého a cizích jazyků a nově i na matematiku a lze využít i na domácí procvičování.

Skolakov.eu lze využít při práci s žáky s OMJ, které již mají základy českého jazyka pro procvičování gramatiky a také dalších předmětů až po pátý ročník.

Grammar.in je zábavná čeština určená pro procvičování gramatiky od 1. ročníku základní školy až po 4. ročník střední školy.

Mnoho dalších užitečných odkazů na e-learning, cvičení online ke stažení a mobilní aplikace lze najít na webu Inkluzivní školy v sekci čeština jako druhý jazyk.

12 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo hodnocení podmínek pro dosahování základního vzdělání dětí cizinců v průběhu základního vzdělávání ve Vyškově. Pro srovnání počtu žáků s OMJ na vyškovských školách jsem využila tři školní období, školní roky 2020-2021, 2021-2022, které je rozděleno pololetím a 2022-2023.

Prvních jedenáct otázek dotazníkového šetření se týkalo informací, zda byly v daném období na vyškovských školách žáci s OMJ, kolik těchto žáků bylo a jaké národnosti. Školní rok 2021/2022 jsem rozdělila ještě na období do 31. 1. 2022 a od 1. 2. do 31. 8. 2022 s ohledem na válku na Ukrajině a velký nárůst uprchlíků před válkou.

Z šetření vyplynulo, že jedna škola nemá po celé období žádného žáka s OMJ. Ostatní školy ve školním roce 2020-2021 navštěvovalo 38 žáků s OMJ z Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu. Ve školním roce 2021/2022 navštěvovalo ZŠ ve Vyškově v prvním pololetí 25 žáků s odlišným mateřským jazykem a ve druhém pololetí přibylo 23 žáků z Ukrajiny. Od začátku školního roku 2022/2023 vyškovské základní školy navštěvovalo 67 žáků s odlišným mateřským jazykem. Nejvíce žáků je národnosti ukrajinské, druhé místo obsadila národnost slovenská, dále vietnamská a nejméně žáků je německé národnosti.

Další dotaz byl zaměřen na pedagogické zajištění k podpoře vzdělávání žáků s OMJ, školy měly možnost si vybrat ze sedmi profesí: koordinátora pro cizince, vyučujícího žáků s odlišným mateřským jazykem, adaptačního koordinátora, speciálního pedagoga, školního psychologa, asistenta pedagoga a cizojazyčného asistenta.

Z dotazníkového šetření nám vychází, že jedna vyškovská základní škola využila služeb koordinátora pro cizince a adaptačního koordinátora, jiná měla k dispozici cizojazyčného asistenta. Vyučujícího pro žáky s OMJ mají proškolené dvě školy, na třech školách působí speciální pedagog a asistenti pedagoga. Školní psycholog dle zjištění nepůsobí na žádné z uvedených škol.

Na dotaz: Koho školy využívají nejčastěji při vzdělávání žáků-cizinců v českém jazyce z nabízených možností: své vyučující s aprobačí Český jazyk, školu pověřenou vzděláváním žáků-cizinců s OMJ, cizojazyčného asistenta nebo jiné, odpověděly, že nejčastěji využívají své vyučující s aprobačí ČJ nebo jiné (důchodce s aprobačí ČJ). Dvě

školy posílají své žáky do školy pověřené výukou žáků s OMJ a jedna škola využívá cizojazyčného asistenta.

Při dotazu, v jakém jazyce byla vedena první komunikaci ve škole s rodiči žáků-cizinců, měly školy na výběr z těchto možností: v českém jazyce: rodiče umí česky, v českém jazyce: přítomen tlumočnick, v jiném jazyce, za pomoci webových překladačů a zda byly rodičům předány informace o škole.

Jak vyplynulo z dotazníkového šetření vyškovských škol, u třech škol komunikovalo vedení školy s rodiči v jiném jazyce a také jim byly předány informace o škole. Při komunikaci byly využívány i webové překladače a také tlumočnick.

U dotazu, zda byly při první komunikace s žákem-cizincem předány materiály pro seznámení se se školou (orientační plánek školy, překladové slovníčky, slovníčky běžných frází, abeceda/azbuka...), odpověděly tři školy, že předávají slovníčky běžných frází, dvě mají pro žáky připraveny přehledy Abecedy ve srovnání s Azbukou a jedna škola ještě předává svým žákům překladové slovníčky do jednotlivých předmětů dle ročníkového zařazení (český jazyk, matematika, přírodopisné předměty, humanitní vědy, fyzika a chemie) a orientační plánek školy.

Na dotaz, jak pomohl škole zřizovatel se zařazením žáka-cizince po: materiální stránce (vybavení školními pomůckami...), metodické stránce v rámci začlenění (pokyny, nařízení, doporučení) a po finanční stránce (navýšení rozpočtu na vybavení), vyplynulo z dotazníkového průzkumu, že zřizovatel školám ve Vyškově po metodické a finanční stránce v době nárustu žáků-cizinců prchajících před válkou z Ukrajiny nepomohl. Pouze jedna škola uvedla, že pomohl po materiální stránce a to tím, že předal kontakt na Charitu, která s materiálním vybavením pomohla.

Jedna z posledních otázek zněla, zda byla žákovi určena osoba, která mu bude nápomocna v prvních týdnech na škole (pracovník školy, spolužák z ČR, spolužák se stejným MJ). Z odpovědí vyplývá, že žákům je na vyškovských školách přidělen pracovník školy, který mu je nápomocen a stejně tak jsou využíváni i spolužáci z České republiky i spolužáci se stejným mateřským jazykem.

Poslední dotaz byl směřován na jiné zdroje financování školy pro zařazení žáků-cizince. Školy mohly vybírat z uvedených možností: z kraje, z MŠMT, z Nadací, z firem a jiné.

Podporu z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy využily dvě školy stejně jako pomoc z Nadací a jinou pomoc. Zdroje financování z Jihomoravského kraje a od firem využila jedna škola.

Z uvedených odpovědí vyplývá, že největší nárůst žáků s OMJ s ohledem na vypuknutí války na Ukrajině byl po 1. březnu 2022 a tito žáci byli ve Vyškově do konce školního roku přijímáni do naplnění kapacity tříd na jednu základní školu. Žáci, kteří měli nedostatečnou znalost českého jazyka a z důvodu naplněnosti školy, která je zaměřena na výuku českého jazyka pro cizince jako druhého jazyka, docházeli na jiné základní školy, ale na výuku českého jazyka docházeli na základní školu pověřenou výukou českého jazyka jako druhého jazyka. Tato škola měla dvě dopolední výuky pro své žáky s OMJ rozdělené na žáky I. a II. stupně, a ještě rozdělené dle dosavadní úrovně znalostí českého jazyka či psaní latinkou. Do skupinky I. stupně byli zařazeni i žáci z jiných škol bez znalosti psaní latinkou. V odpoledních hodinách byla zařazena výuka pro žáky s OMJ z jiných škol, kteří ovládali psaní latinkou.

Při prvním setkání s vedením školy a zákonnými zástupci žáka byla komunikace vedena většinou v jiném jazyce, převážně anglickém, za pomoci tlumočnicka nebo webových překladačů. Rodiče vždy obdrželi ve svém rodném jazyce informace týkající se provozu školy a podání přihlášky k přijetí jejich dítěte na školu, ke školnímu stravování a případně do školní družiny.

Do konce školního roku 2021/2022 jedna škola, po navýšení počtu žáků s OMJ, požádala na JMK o zařazení mezi školy pověřené bezplatnou přípravou žáků-cizinců.

Pro snadnější začlenění žáků přicházejících z Ukrajiny začaly vyškovské školy více využívat práci adaptačního koordinátora, asistentů pedagoga a speciální pedagogy. Také rozšířily personální zajištění o cizojazyčného asistenta a určily vyučujícího pro žáky s OMJ.

Žákům byla poskytnuta pomoc v prvních dnech a týdnech ve škole po materiální i personální stránce. Byl jim přidělen spolužák ze třídy se stejným mateřským jazykem nebo český žák, kteří mu pomohli s orientací ve škole, případně pověřený pracovník školy: asistent pedagoga nebo dvojjazyčný asistent.

Finanční zdroje na zvýšené náklady školy využily z MŠMT, JMK, Nadací nebo jiných zdrojů. Zřizovatel školám finanční pomoc nenabídl.

Bohužel u zřizovatele se školy shodly, že nepomáhal školám v době nárustu žáků z Ukrajiny ani po metodické či koordinační stránce. Chybělo plošné rozložení žáků na všechny školy dle jejich místa ubytování a dostupnosti školy.

Z dotazníkového průzkumu vyplývá, že se školy se zvýšeným nárustem žáků-cizinců v době od vypuknutí války na Ukrajině musely vypořádat samy bez příspěví zřizovatele za pomoci metodických materiálů LEX UKRAJINA vydaných MŠMT prostřednictvím metodického portálu MŠMT edu.cz a výukovými materiály vydanými MŠMT, NPI a dalšími neziskovými organizacemi či Nadacemi různých firem.

Z vlastní zkušenosti mohu říci, že při výuce českého jazyka jako druhého jazyka s žáky s OMJ mi byla velkou pomocí společnost META a její Inkluzivní škola. Zde jsem přehledně našla velké množství aktuálních doporučení MŠMT a odkazů na platnou legislativu včetně vzorů potřebných administrativních dokumentů a také vzdělávacích a výukových materiálů vhodných pro všechny věkové kategorie žáků s OMJ.

Také jsem se za sedm let práce se žáky s OMJ naučila, že je velice důležitá i spolupráce s rodinou tohoto žáka a také znalost rodinného prostředí. Žádný z těchto žáků nedosáhne dobré výsledky v našem školství, pokud to nechce jeho rodina. Většina žáků s OMJ, kteří chtějí uspět, bez ohledu na národnost vietnamskou, ukrajinskou nebo jinou, a rodina je v tom podporuje mají ještě soukromé doučování a potom jsou jejich školní výsledky nejen v českém jazyce často i na lepší úrovni než výsledky českých žáků.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že školy, které mají mezi žáky i děti s OMJ využívají dle možnosti všechny přístupné zdroje k zajištění výuky po materiální i personální stránce.

13 Seznam zdrojů

13.1 Literární

1. BENDA, Martin, Zuzana VODŇANSKÁ, Kristýna TITĚROVÁ, et al. *Dvojjazyční asistenti pedagoga: příběhy úspěšné integrace*. Praha: Meta – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2016. ISBN 978-80-88171-07
2. BERNKOPFOVÁ, Michala, Barbora NOSÁLOVÁ, Kristýna TITĚROVÁ, Tereza VÁGNEROVÁ a Jana VÁVROVÁ. *Průvodce začleňováním žáků s odlišným mateřským jazykem: pro základní školy*. [Praha]: Meta, 2019. ISBN 978-80-88171-23-2.
3. BOYON ŠKODOVÁ, Svatava. *Domino: český jazyk pro malé cizince 1*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-582-3.
4. BOYON ŠKODOVÁ, Svatava. *Domino: český jazyk pro malé cizince 2*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-934-0.
5. ČECH, Tomáš, Eva HOMOLKOVÁ, Markéta HRDOUŠKOVÁ, et al. *Jaká je škola u mě doma*. 3. vydání. Ilustroval Vojtěch ŠEDA. Praha: Meta – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, [2018]. ISBN 978-80-88171-19-5.
6. HOLÁ, Lída a Pavla BOŘILOVÁ. *Čeština expres 1: A1/1*. 2., opravené vydání. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-87481-96-7.
7. TITĚROVÁ, Kristýna, Rumjana GEORGIEVA, Petra VÁVROVÁ, et al. *Hledá se dvojjazyčný asistent...: zkušenosti s dvojjazyčnými asistenty v českých školách a inkluzi žáků s odlišným mateřským jazykem*. 2. vydání. Praha: Meta-Společnost pro příležitosti mladých migrantů, [2014]. ISBN 978-80-270-2566-4.
8. TITĚROVÁ, Kristýna, Lukáš RADOSTNÝ, Zuzana BRUMLICHOVÁ, Klára HORÁČKOVÁ a Petra VÁVROVÁ. *Vzdělávání a začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem: systémová doporučení*. Praha: Meta – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, [2014]. ISBN 978-80-270-2568-8.

13.2 Internetové

1. 1/1993 Sb. Ústava České republiky. Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1> [cit. 02.02.2023].

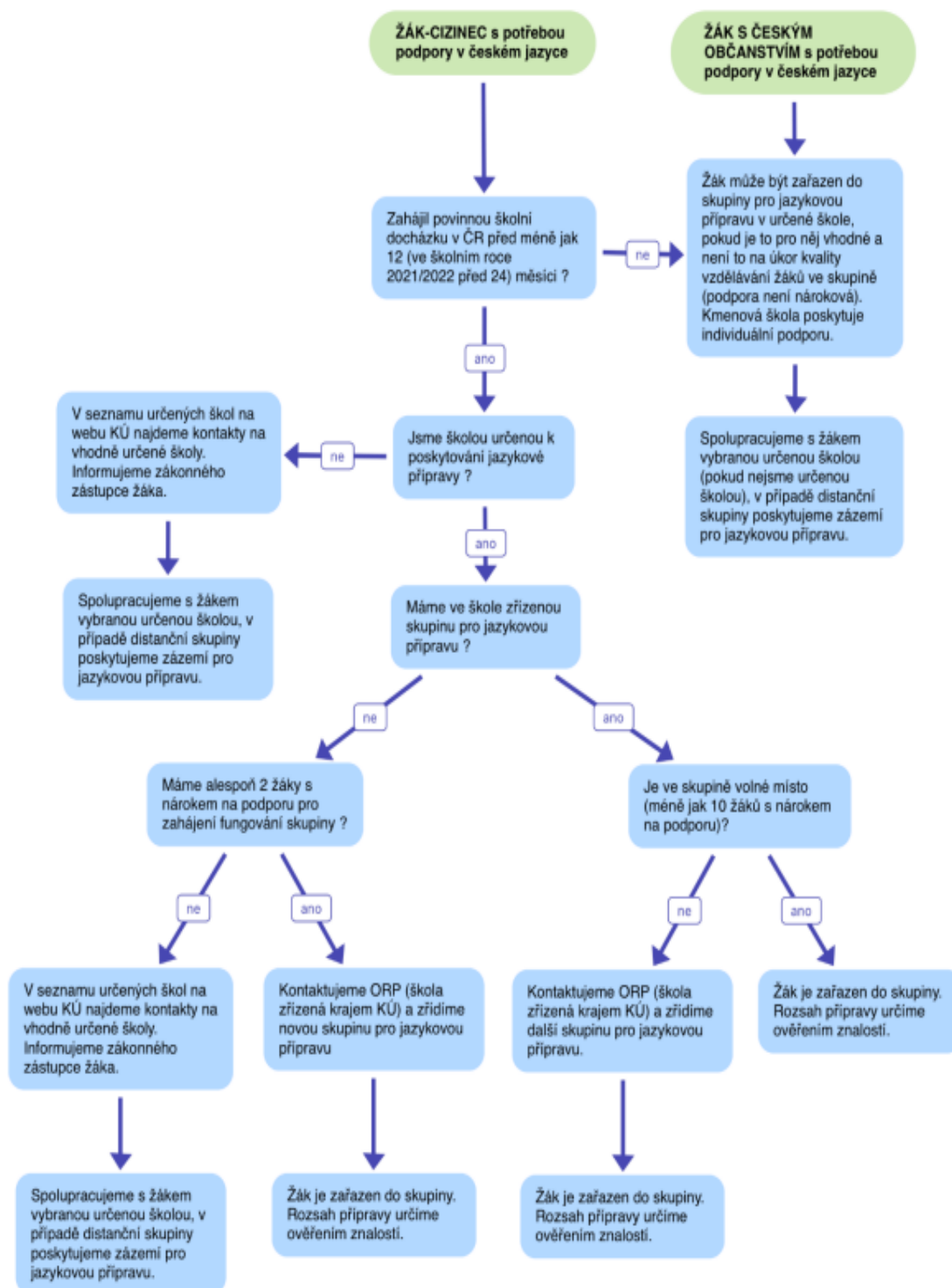
2. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104?text=%C3%BAmluva+o+pr%C3%A1vech+d%C3%ADt%C4%9Bte> [cit. 02.02.2023].
3. <https://www.czso.cz/csu/cizinci/legislativa-a-dokumenty-v-oblasti-migrace-a-mezinarodni-ochrany> [cit. 02.02.2023].
4. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2> [cit. 02.02.2023].
5. 27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27> [cit. 12.04.2022].
6. II_Kurikiulum_ZV_test v3.pdf, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/57786/> [cit. 13.02.2023].
7. Adaptační koordinátor na základní škole | Inkluzivní škola. Uvodní stránka | Inkluzivní škola [online]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/adaptacni-koordinator-na-zakladni-skole> [cit. 08.08.2022].
8. Asistent pedagoga, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/t/ap.html> [cit. 08.08.2022].
9. Financování češtiny jako druhého jazyka | Inkluzivní škola. Uvodní stránka | Inkluzivní škola [online]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/financovani-kurzu-cestiny> [cit. 10.10.2022].
10. Informace od rodičů | Inkluzivní škola. Uvodní stránka | Inkluzivní škola [online]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/zs-informace-od-rodicu> [cit. 08.12.2022].
11. Informace pro rodiče – jazykové verze | Inkluzivní škola. Uvodní stránka | Inkluzivní škola [online]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/informace-pro-rodice-jazykove-verze> [cit. 08.12.2022].
12. Inkluze.cz – ...aneb, jak to děláme v Rytmusu [online]. Dostupné z: https://inkluze.cz/wp-content/uploads/iai-inclusion-1_orig.jpg [cit. 14.06.2022].

13. Integrovaná politika ČR. Home [online]. Dostupné z: <https://www.cizinci.cz/web/cz/zakladni-informace1> [cit. 12.05.2022].
14. Jazyková podpora (dle §16 ŠZ) | Inkluzivní škola. Uvodní stránka | Inkluzivní škola [online]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/jazykova-podpora-dle-paragrafu-16> [cit. 04.04.2023].
15. Kdo je asistent pedagoga | Inkluzivní škola. Uvodní stránka | Inkluzivní škola [online]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/kdo-je-asistent-pedagoga> [cit. 08.08.2022].
16. Kdo je asistent pedagoga | Nová škola, o.p.s. Nová škola, o.p.s [online]. Nová škola, o.p.s. 2013 Dostupné z: <http://www.novaskolaops.cz/kdo-je-asistent-pedagoga> [cit. 06.09.2022].
17. Kvalifikační předpoklady. Úvodní strana [online]. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/kvalifikacni-predpoklady> [cit. 08.08.2022].
18. Metodika cizinci 2022_23_FINAL.pdf, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/58336/> [cit. 17.10.2022].
19. Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení (ŠPZ) žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí).pdf, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56096/> [cit. 12.01.2023].
20. Metodický materiál MŠMT k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním vzdělávání – aktualizace k 1.9.2022, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodicky-material-msmt-k-poskytovani-bezplatne-jazykove> [cit. 12.12.2022].
21. Metodická podpora žáků-cizinců po nástupu do základní školy, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/nova-podpora-zaku-cizincu-po-nastupu-do-zakladni-skoly> [cit. 11.10.2022].
22. Metodika práce s žáky-cizinci na základních školách, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodika-prace-s-zaky-cizinci-na-zakladnich-skolach> [cit. 21.08.2022].

23. Moved Permanently. Moved Permanently [online]. Dostupné z: http://cloud.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/metodicke_doporuceni_pro_poskytovani_sluzeb_spz_zakum_nedostatecnou_znalosti_vyucovaciho_jazyka_o.pdf [cit. 04.04.2023].
24. Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/t/ap.html> [cit. 08.08.2022].
25. NPI ČR | Inkluze v praxi – Co je inkluze. APIV | NPI ČR – Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi [online]. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluze> [cit. 15. 5. 2022].
26. Pedagogičtí pracovníci, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/pedagogicti-pracovnici> [cit. 12.10.2022].
27. Plány IVP a PLPP – DIGIFOLIO. Domů – DIGIFOLIO [online]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10466> [cit. 04.04.2023].
28. Práce. Home [online]. Dostupné z: <https://www.cizinci.cz/web/cz/prace> [cit. 21.08.2022].
29. Příspěvkové organizace města, právnické osoby městem založené, organizace s majetkovou účastí města: Vyškov. Vyškov: Titulní stránka [online]. Dostupné z: <https://vyskov-mesto.cz/prispevkove-organizace-mesta-pravnicke-osoby-mestem-zalozene-organizace-s-majetkovou-ucasti-mesta/os-103133/p1=137546> [cit. 12.12.2022].
30. Seznam určených základních škol k poskytování bezplatné přípravy žáků cizinců (STAV K 05.10.2022). JMSkoly [online]. Dostupné z: http://www.jmskoly.cz/organizace/odbor-skolstvi-jmk/oddeleni_vzdelavani/zakladni-skoly-realizujici-jazykovou-pripravu-pro-deti-cizich-statnich-prislusniku-ve-skolnim-roce [cit. 02.12.2022].
31. RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - edu.cz. edu.cz - Jednotný metodický portál MŠMT [online]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/> [cit. 11.11.2022].
32. Vzdělávání žáků cizinců, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vzdelavani-zaku-cizincu> [cit. 02.02.2023].

14 Přílohy

14.1 Znázornění postupu školy při organizaci jazykové přípravy žáků cizinců a žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v základním vzdělávání

14.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Vysvětlení pojmů.....	8
Tabulka 2 První komunikace s rodiči žáků-cizinců ve škole	13
Tabulka 3 Osoba určena k žákovi s OMJ	14
Tabulka 4 Přehled počtu žáků s OMJ	16
Tabulka 5 Kdo je využíván při výuce žáků s OMJ.....	19
Tabulka 6 Jiní pedagogičtí pracovníci na vyškovských školách.....	22
Tabulka 7 Seznamovací materiály předané žákovi s OMJ.....	25
Tabulka 8 Pomoc školy od zřizovatele	26
Tabulka 9 Možnosti financování	27

14.3 Seznam použitých zkratk

IVP	Individuální vzdělávací plán
JMK	Jihomoravský kraj
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NPI	Národní pedagogický institut
OMJ	odlišný mateřský jazyk
PLPP	Plán pedagogické podpory
ŠPP	Školní poradenské pracoviště
ŠPZ	Školní poradenské zařízení

14.4 Dotazník pro vedení školy

Vedení školy

1. Měli jste na škole žáka-cizince ve školním roce 2020-2021? ano-ne
2. Kolik žáků-cizinců jste měli na škole do 31. 8. 2021?
3. Jaké byli národnosti? (národnost/počet)
4. Měli jste na škole žáka-cizince v prvním pololetí školního roku 2021-2022? ano-ne
5. Kolik žáků-cizinců jste měli na škole do 31. 1. 2022?
6. Jaké byli národnosti? (národnost/počet)
7. Zvedl se počet žáků-cizinců na škole po vypuknutí války na Ukrajině? ano-ne

8. Kolik žáků-cizinců jste měli na škole od 1. 2. do 31. 8. 2022?
9. Jaké byli národnosti? (národnost/počet)
10. Kolik žáků-cizinců máte na škole ve školním roce 2022-2023?
11. Jaké jsou národnosti? (národnost/počet)
12. Máte na škole:
 - a. Koordinátora pro cizince ano-ne
 - b. Vyučujícího žáků s odlišným mateřským jazykem ano-ne
 - c. Adaptačního koordinátora ano-ne
 - d. Speciálního pedagoga ano-ne
 - e. Školního psychologa ano-ne
 - f. Asistenta pedagoga ano-ne
 - g. Cizojazyčného asistenta ano/ne
13. Využíváte pro vzdělávání žáků-cizinců v českém jazyce:
 - a. Své vyučující s aprobační Čj ano-ne
 - b. Školu pověřenou vzděláváním žáků-cizinců s OMJ ano-ne
 - c. Cizojazyčného asistenta ano-ne
 - d. Jiné ano-ne
14. První komunikace s rodiči žáků-cizinců proběhla ve škole:
 - a. v českém jazyce: rodiče umí česky ano-ne
 - b. v českém jazyce: přítomen tlumočnick ano-ne
 - c. v jiném jazyce: ano-ne
 - d. za pomoci webových překladáčů
 - e. rodičům byly předány informace o škole ano-ne
15. Byly při první komunikaci s žákem-cizincem předány materiály pro seznámení se se školou ano-ne (orientační plán školy, překladové slovníčky, slovníčky běžných frází, abeceda/azbuka...)
16. Pomohl škole zřizovatel se zařazením žáka-cizince po:
 - a. materiální stránce (vybavení školními pomůckami...) ano-ne
 - b. metodické stránce v rámci začlenění ano/pokyny, nařízení, doporučení-ne
 - c. finanční stránce (navýšení rozpočtu na vybavení) ano-ne
17. Byla žákovi určena osoba, která mu bude nápomocna v prvních týdnech na škole? ano-ne Pracovník školy, spolužák z ČR, spolužák se stejným MJ

18. Využila škola jiné zdroje financování pro zařazení žáka-cizince:

- a. Z kraje ano/ne
- b. Z MŠMT ano/ne
- c. Nadace ano-ne
- d. firmy ano-ne
- e. jiné ano-ne

14.5 Článek ve Vyškovském zpravodaji

Základní škola Nádražní 5: jak jsme přijali děti z Ukrajiny

Základní škola Nádražní 5 je jednou ze škol určených pro poskytování bezplatné jazykové přípravy žáků – cizinců. Vzdělávají se zde proto také žáci s odlišným mateřským jazykem. Je tedy pochopitelné, že právě tato škola od začátku ukrajinské migrační vlny přijímala nejvíce nových žáků - cizinců.

V současné době pedagogičtí pracovníci vzdělávají 23 nových ukrajinských žáků. Kvůli lepší integraci byli postupně přiřazováni do tříd, kde už nějaké děti z Ukrajiny byly. Původní počet z posledního tříletého období čítal 9 žáků. Nyní

jsou tito žáci v jedenácti z celkových jedenácti tříd.

Obecně platí, že naši žáci tyto cizince do svých kolektivů přijali bez problémů a velice vlídně. Některé třídy se jich dokonce dožadovaly se

zvědavostí a nadšením. Děti jsou si nápomocné a novou situaci zvládají s obdivem.

Respekt si zaslouží také učitelé a lektori, kteří tuto výzvu přijali. Znamená to pro ně změny v metodách a formách výuky, vyhledávání a zařazování nových materiálů do hodin, používání dalších cizích jazyků. Inspiraci hledají mimo jiné u paní asistentky Jitky Fabianové, která se problematice vzdělávání cizinců věnuje již pár let. Díky vzájemné spolupráci se učitelům daří zachovat kvalitu výuky všech žáků.

Co se týká organizace výuky nových dětí, podléhá jedné prioritě, a tou je čeština. Byly tedy vytvořeny tři skupiny pro výuku českého jazyka. Žáci integrovaní do tříd mají čtyřikrát v týdnu vždy první dvě hodiny češtinu, pak pokračují klasicky ve svých třídách dle rozvrhu s našimi žáky.

Organizačně náročnější bylo v poslední době přijímací řízení na střední školy. Vedení školy i další učitelé ukrajinským dětem pomohli se vypořádat i s touto nelehkou situací.

Vážíme si spolupráce s městem Vyškov a Charitou Vyškov, kterým děkujeme za součinnost a materiální vybavení v rámci výuky žáků s odlišným mateřským jazykem. Na závěr přejeeme našim ukrajinským žákům co nejvíce klidu a spokojenosti.

Text a foto: **Markéta Mazalová** ■